Print ISSN: 2423-4869
Online ISSN: 2423-4850

FAMILY PATHOLOGY JOURNAL

2023; 9 (1) :1-20

Investigating The Changes in Divorce Indices in the 80s to 90s in Fars Province

Maryam Momeni — PhD, Faculty of Economics and Management of Social Sciences University lecturer and researcher of philosophy and lifestyle studies think tank, Shiraz University, Shiraz, Iran. m.momeni70@gmail.com

Farshad Karami — PhD, Faculty of Economics and Management of Social Sciences, Shiraz University, Researcher of the Islamic Council, Shiraz, Iran.

Fateme Bita — Ph.D. in Psychology, Iran, Senior Researcher at Philosophy and Lifestyle Studies and Family Counseling Institutebita, Shiraz, Iran.

Hamid Maqami — Ph.D. in philosophy of education, director of philosophy and lifestyle studies think tank, and family counselor, Shiraz, Iran.

Abstract

Background: Officials and policymakers can only start planning when they have a clear picture of the state of social harm. The divorce indices in the whole country on the one hand and in big cities like Shiraz on the other hand have prompted us to investigate the divorce trends in the 80s and 90s. The purpose of this research is to review the existing indicators in this field to examine the process of changes in divorce. **Method:** The current research was conducted with the secondary analysis method. **Findings:** The divorce indices in the 80s show that on average, 3.60 percent of divorces occurred in Fars province for every thousand married women, and these indices had an increasing trend until 1392 when they reached 37.6 divorces per thousand married women. Although the indices have decreased in the years 1393 to 1395, these indices have taken an increasing trend again in the years 1396 and 1397. Of course, the trend of divorce rates is not the same in all the cities of Fars province, and some cities have had a higher divorce rate on average during the reviewed years. **Conclusion:** Although the increase in divorce is a social reality, it is not a crisis. Because the phenomenon of divorce should be understood in the broad cultural, social, economic, and political changes of the society.

Keywords: *social damage, divorce, family, marriage. Secondary analysis*

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

Introduction

Among social issues, issues related to family have more importance and attention. The family, as the first socializing institution and the oldest natural nucleus, has existed in all human societies since the beginning of history and mankind has not been able to find a replacement for it, this shows the constant presence of this social institution and its necessity (Parvin, Davoudi & Mohammadi, 2012).

The prevalence of social harm is one of the most important obstacles to the progress of societies, and officials and policymakers can only start planning when they have a clear picture of the state of social harm. To examine the trends of divorce in the 80s and 90s. By criticizing the indicators published so far regarding divorce, the present research tried to analyze and investigate the existing trends by calculating the divorce ratio in Fars province and 29 cities of this province as accurately as possible.

Methodology

This research is qualitative and of secondary analysis type. The raw data was obtained from the database of the Statistics Organization.

Results and discussion

average, 3.60 percent of divorces occurred in Fars province for every thousand married women, and these indices increased to 6.37 divorces for every thousand married women until 1393. Although the indices have decreased in the years 2014 to 2016, these indices have taken an increasing trend again in the years 2017 and 2018. Of course, the trend of divorce rates is not the same in all the cities of Fars province, and the cities of Arsanjan, Abadeh, Lamard, Fasa, and Darab have had a higher rate of divorce on average during the reviewed years. In the last published indices, which are related to 2018, Lamard registered the highest indices with (10.42) divorces per thousand married women, and Darab, Arsanjan, Fasa, and Khorrambid cities were in the next ranks. According to previous research, the divorce rate is increasing, but what is usually reflected in the media is not a crisis (Bani Hashemi)Alimandgari, Meliha and Gholamifesharaki, (2023) Khani (2022), Hazarjaribi 2017, ()Aghajanian and Thomson (2013)

Conclusion

The increase in divorce rates has been one of the most visible characteristics of family change in recent decades. Many refer to it as a sign of social and moral disorder or a potential for the

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

collapse of the family institution. Divorce is one of the most important events in life and can become a great stress and transformation for many people. Not surprisingly, divorce and family instability have attracted widespread attention among social scientists. The institution of the family in today's world experiences divorce widely. Considering the current population situation in Iran and most of its provinces, i.e. decreasing fertility and increasing the age of marriage, and on the other hand increasing the divorce rate, studying and investigating the process of divorce changes has gained double importance. In addition to weakening the family foundation in society, divorce can have other demographic consequences, for example, affecting the fertility rate.

Acknowledgments

The data is reported without interference and is completely accurate.

Authors' contributions

M Momeni and F Karami contributed to the all process stages of the article, such as the design and implementation of the research, the analysis of the results, and the writing of the manuscript.

Funding

This study was done at the expense of the Institute of Philosophy and Lifestyle Studies.

Availability of data and materials

The raw data for research was taken from the civil registration center.

Ethics approval and consent to participate

The authors have full consent to publish this article.

Consent for publication

This research does not conflict with personal or organizational interests.

Competing interests

We thank the philosophy and lifestyle studies think tank colleagues who helped us in this research.

References

Aghajanian, A., & Thompson, V. (2013). Recent divorce trend in Iran. *Journal of Divorce & Remarriage,* 54(2), 112-125. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10502556.2012.752687

Amato, P. R. (2010). Interpreting divorce rates, marriage rates, and data on the percentage of children with single parents. *National Healthy Marriage Resource Center*.1-6.https://www.healthymarriageinfo.org/wp content/uploads/12/2017/Interpreting-Divorce-Rat.pdf

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

Bani Hashemi, Fariba Sadat, Alimandgari, Meliha and Gholamifesharaki, Mohammad (2023). Demographic, economic and social factors related to the situation of unmarried people due to divorce in Iran: a two-level model. *Journal of Continuity and Social Change,* 2(1).199-22420.1001.1.27833259.1402.2.1.13.7

Hezarjaribi, J., Entezari, A., & Niyyati, M. (2017). Divorce trends in Iran between 2004-2013. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 1108-1122. http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i4.1133

Khani, S. (2023). Increase in divorce or stagnation of marriage? A reflection on the evolution of marriage and divorce indicators in Iran during the last 15years. *Social Continuity and Change*, 2(1), .43-25. https://doi.org/10.22034/jscc.2023.19288.1053

Parvin, S., Maryam D., Fariborz M. (2012). Sociological factors effective in emotional divorce among Tehrani families, *Strategic Studies of Women, Volume* 14, Number 56, .15-119. https://dorl.net/dor/20.1001.1.20082827.1391.14.56.4.0

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

Print ISSN: 2423-4869
Online ISSN: 2423-4850

FAMILY PATHOLOGY JOURNAL

2023; 9 (1) :1-20

بررسی روند دگرگونی‌های شناسه‌های کمی طلاق در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ در استان فارس

مریم مؤمنی دکترای مسائل اجتماعی ایران، مدرس دانشگاه شیراز و پژوهشگر اندیشگاه مطالعات فلسفه و سبک زندگی، شیراز، ایران. m.momeni70@gmail.com

فرشاد کرمی دکترای مسائل اجتماعی ایران پژوهشگر مجلس، تهران، ایران.

فاطمه بیتا دکتری روانشناسی، ایران، پژوهشگر اندیشگاه مطالعات فلسفه و سبک زندگی و مشاوره خانواده، شیراز، ایران.

حمید مقامی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، مدیر اندیشگاه مطالعات فلسفه و سبک زندگی و مشاور خانواده، شیراز، ایران.

چکیده

زمینه: کارگزاران و سیاست‌گذاران تنها هنگامی می‌توانند به برنامه‌ریزی کلان مبادرت ورزند که تصویری روشن از چگونگی آسیب‌های اجتماعی داشته باشند. بر پایه تحقیقات پیشین نرخ طلاق روبه افزایش بوده؛ ولی آنچه معمولاً در رسانه‌ها بازتاب می‌یابد بحرانی نیست. شناسه طلاق روی‌هم‌رفته کشور از یک‌سو و در کلان‌شهرهایی مانند شیراز از سویی دیگر ما را بر آن داشته است که به بررسیِ روندهای طلاق در دهه ۸۰ و ۹۰ بپردازیم. هدف این پژوهش نقد و بررسی شناسه‌های کمی ی موجود در این زمینه به بررسی روند دگرگونی‌های طلاق است. **روش**: پژوهش حاضر با روش تحلیل ثانویه انجام‌شده است. **یافته‌ها**: شناسه طلاق در دهه ۸۰ نشان می‌دهد به‌طور میانگین در استان فارس به ازای هر هزار زن متأهل ۳/۶۰ درصد طلاق روی‌داده است و این شناسه با روندی افزایشی تا سال ۱۳۹۳ به ۶/۳۷ طلاق به ازای هر هزار زن متأهل رسیده است. اگرچه در سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ شناسه کاهش‌یافته است، ولی این شناسه مجدداً در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ روندی افزایشی در پیش‌گرفته است. اگرچه روند شناسه‌های کمی ی طلاق در همه شهرستان‌های استان فارس یکی نبوده و برخی شهرستان‌ها به‌طور میانگین در طول سال‌های بررسی‌شده شناسه طلاق بالاتری داشته‌اند. **نتیجه‌گیری**: افزایش طلاق اگرچه یک واقعیت اجتماعی است؛ ولی بحران گونه نیست. چراکه پدیده طلاق را بایستی در گسترده دگرگونی‌های گسترده فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسیِ جامعه فهم کرد.

کلیدواژه‌ها: *آسیب‌های اجتماعی، طلاق، خانواده، ازدواج. تحلیل ثانویه*

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

مقدمه

در سال‌های اخیر با افزایش آسیب‌های اجتماعی بحث پیرامون این آسیب‌ها رو به فزونی بوده و شناسه‌های کمی ی مرتبط با افزایش طلاق، افزایشِ پدیده کودکان کار و خیابان، ازدیادِ حاشیه‌نشینی در کلان‌شهرها، افزایش شمار معتادان و ... به‌کرات در رسانه‌ها و محافل عمومی شنیده‌شده است. افزایش آسیب‌های اجتماعی در جامعه علاوه بر پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، پیامد امنیتی نیز دارد. علاوه بر این در اسناد بالادستیِ گوناگون و در بیانات رهبری نیز همواره بر پیشگیری از آسیب‌ها و مسائل اجتماعی تأکید شده و سازمان‌ها و نهادهای مختلف به‌عنوان متولی این حوزه مشخص‌شده‌اند. در بین مسائل اجتماعی، مسائل مرتبط با خانواده دارای اهمیت و التفات بیشتری می‌باشند. خانواده، به‌عنوان اولین نهاد جامعه‌پذیری و کهن‌ترین هسته طبیعی، در همه جوامع انسانی از ابتدای تاریخ وجود داشته و بشر تاکنون نتوانسته است جایگزینی برای آن بیابد، این موضوع، حضور همیشگی این نهاد اجتماعی و ضرورت وجودی آن را نشان می‌دهد (Parvin & Davoudi & Mohammadi ,2012).

اگرچه نظام اجتماعی و اخلاق آرمانی در هر جامعه‌ای همواره درصدد حفظ نهاد خانواده بوده، ولی در نیم‌قرن اخیر ابعاد و اشکال خانواده در بسیاری از جوامع، با تفاوت‌های زمانی اندک، تغییرات ساختاری، کارکردی و معنایی گسترده و ژرفی را تجربه کرده است؛ تغییر روابط جنسیتی و بین نسلی، افزایش مشارکت زنان، کاهش باروری و کوچک شدن بُعد خانواده، تغییر شکل خانواده به سمت خانواده هسته‌ای، گذار از تنظیمات هنجاری سنتی ازدواج به انتخاب‌های فردی، به تأخیر انداختن ازدواج و فرزند آوری، ظهور اشکال جدید پیوند میان دو جنس (هم‌باشی) و افزایش طلاق و جدایی ابعادی از تغییرات خانواده در دوران معاصر می‌باشند. یکی از مهم‌ترین ابعاد و جنبه‌های جهانی تغییرات خانواده، افزایش نسبت‌های طلاق است. در سطح جهانی نسبت طلاق در طول نیم‌قرن گذشته روند روبه افزایشی داشته است. این روند افزایشی به‌ویژه از دهه ۱۹۶۰ میلادی در بسیاری از کشورهای اروپایی سریع و شتابان بوده و جزئی از تغییرات بزرگ‌تر و گسترده‌تر خانواده به شمار می‌رود که در چارچوب نظریه گذار دوم جمعیتی بدان پرداخته‌شده است. بااین‌حال، به علت تفاوت‌های توسعه‌ای و میان فرهنگی، تغییرات خانواده و افزایش طلاق با شدّت و ضعف و ماهیت نسبتاً متفاوتی در مناطق مختلف جهان همراه است.

بر اساس گزارش سازمان ثبت‌احوال کشور (1395)، نسبت طلاق در ایران، در سال‌های اخیر رو به افزایش بوده است. صادقی و آقاجانیان (2019) در بررسی روند افزایشی طلاق بیان داشته‌اند که در سال ۱۳۷۵، به ازای هر هزار زن متأهل، سه مورد طلاق رخ‌داده که این تعداد، در سال ۱۳۹۵ به هشت مورد افزایش‌یافته است. در استان فارس نیز بر اساس گزارش‌های سازمان ثبت‌احوال، نرخ طلاق از ۳/۶۰ طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در سال ۱۳۸۵، به ۶/۵۸ در سال ۱۳۹۵ رسیده که این شناسه‌های کمی بیان‌گر این است که استان فارس نیز تصویری کلی از وضعیت شناسه‌های کمی ی طلاق و ازدواج در کل کشور است و با مشکلات آن دست‌وپنجه نرم می‌کند. در تحقیقات مختلف، همواره بر جدی بودن مسئله طلاق و اهمیت تحقیق درباره آن به‌واسطه آسیب‌های بی‌شمار آن تأکید کرده‌اند. برخی، طلاق را موجب اضطراب در فرزندان (Palmarsdottir ، 2015؛ Kazemian & Esmaeli ،2012)؛ کاهش تاب‌آوری، کاهش سلامت عمومی، افزایش پرخاشگری و کاهش عملکرد تحصیلی در فرزندان (Shahni Yilagh, Alipour,

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

Payandan, Behrouzi, l ، 2009)، کاهش سلامت روان، عزت‌نفس و مسئولیت‌پذیری در فرزندان موجب گرایش به اعتیاد و بزهکاری در فرزندان (Chalongar and Malmir ، 2017) دانسته‌اند.

در سال‌های اخیر علاوه بر آسیب‌ها و مسائل اجتماعیِ مختلف، نظام شناسه دهی در خصوص این مسائل نیز خود به مسئله‌ای مجزا تبدیل‌شده، به‌گونه‌ای که از حاشیه‌نشینی و اعتیاد گرفته تا طلاق و ازدواج همواره با شناسه‌های کمی روبه‌رو می‌شویم که گاها تفاوت‌های آشکاری با واقعیت موجود دارند. مرکز شناسه ایران، ثبت‌احوال و دادگستری ازجمله اصلی‌ترین مراجع برای کسب شناسه‌های کمی ی طلاق و ازدواج است که تنها شناسه‌های کمی ی خامِ طلاق و ازدواج را منتشر می‌کنند و این شناسه‌های کمی ولو دقیق، به دلیل خام بودن، چه به لحاظ زمانی و چه به لحاظ مکانی نمی‌توانند مبنای مقایسه و ارزیابی قرار گیرند؛ بنابراین با علمِ به اهمیتِ ارائه تصویری جامع و واضح از طلاق در استان فارس، در پژوهش حاضر بر آنیم به بررسی شناسه‌های کمی ی موجود در این زمینه به بررسی روند تغییرات طلاق در سال‌های اخیر بپردازیم و ببینیم آیا واقعاً آمار طلاق به درجه‌ای از بحران رسیده است یا خیر.

بنی‌هاشمی، علی ماندگاری و غلامی (2023) عوامل جمعیت شناختی، اقتصادی و اجتماعی مرتبط با وضعیت افراد بی‌همسر بر اثر طلاق در ایران را با یک مدل دوسطحی بررسی کردند. پژوهش آن‌ها با استفاده از داده‌های موجود، احتمال طلاق را در دو سطح فرد و استان با در نظر گرفتن متغیرهای سطح خرد و کلان، به این نتیجه رسیده است که بسیاری از نتیجه‌گیری‌های مرتبط با علّت طلاق تأثیر بگذارد. خانی (2022) در پژوهشی ضمن معرفی و نقد روش‌های مرسوم، شناسه طلاق در ایران طی ۱۵ سال اخیر را با روشی بدیل برآورد کرده سپس، تغییرات رخ‌داده در ازدواج را با شناسه‌های کمی مقتضی واکاوی می‌کند. روش جایگزین برآورد طلاق که نسبت طلاق را به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از جمعیت متأهل واقعی در نظر می‌گیرد، نشان می‌دهد که برخلاف تصور رایج، وضعیت طلاق در ایران مسئله‌ای بحرانی نیست. همچنین، توجه را به این واقعیت مهم جلب می‌کند که با افزایش جمعیت زنان متأهل، انتظار افزایش میزان طلاق در جامعه نیز می‌رود. شناسه‌های کمی میانگین سن در ازدواج اول، نسبت تجرد در گروه‌های سنی، تجرد قطعی و تغییرات نسبی آن‌ها نیز حاکی است که در شرایط کنونی، تأخیر در ازدواج و کاهش عمومیت آن، مسئله‌ای جدی‌تر از طلاق در جامعه ایران است. سنجه‌های خام در بررسی وضعیت و روندهای طلاق دچار بزرگ‌نمائی هستند. این امر ممکن است هراس از ازدواج و یا مذموم بودن ازدواج در سنین بالا و درنتیجه تجرد قطعی را به همراه داشته باشد. لذا، در پرداختن به مقولات اجتماعی ازاین‌دست که با یکی از نهادهای اصلی جامعه (خانواده) مرتبط است، بایستی با حساسیت و رویکرد علمی نگریست. هزارجریبی، انتظاری و نیاتی (2017) در مطالعه‌ای با استفاده از داده‌های ثبت‌احوال، روند طلاق را در ۵ شهر بزرگ تهران، اصفهان، شیراز، مشهد ۴ هزارجریبی و همکاران و تبریز در طی ۱۰ سال ۲۰۰۴-۲۰۱۳ بررسی کردند. بر طبق آن پژوهش، به‌طور میانگین طلاق در هر ۵ شهر پُرجمعیت کشور در مقایسه با ازدواج در این سال‌ها افزایش داشته است. آقاجانیان و تامسون (2013) با استفاده از اطلاعات ثبت‌احوال، روند و میزان بی‌سابقه طلاق را در ایران طی دهه‌های اول قرن ۵ آقاجانیان و تامسون بیست و یکم گزارش کرده‌اند. مطابق با این پژوهش، میزان طلاق برخلاف قرن بیستم، بیش‌ازپیش، افزایشی بوده و این افزایش، با ازدیاد خانوارهای زن سرپرست و بیشتر شدن میزان تحصیلات زنان همراه بوده است. تغییر جامعه به

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

طرف فردگرایی و خود تحققی به رفتارهایی نظیر به تعویق انداختن ازدواج و فرزندآوری کمتر با انحلال بیشتر ازدواج ها همراه است. همچنین، تغییر در این حوزه ها و نیز تغییراتی در اهداف تحصیلی و شغلی، احتمالا حرکتی را به جانب فردگرایی و مدرنیته فرهنگی گسترش میدهد. بحرانی (2013) با بررسی آمارهای ازدواج و طلاق زوجین ایرانی در ۵ دهه گذشته بر اساس اطلاعات ثبت‌احوال نشان داده است که در سال‌های قبل از انقلاب، بین شناسه‌های کمی آمار ازدواج و طلاق هماهنگی وجود داشته است. در سال های پس از انقلاب، میزان ازدواج افزایش و میزان طلاق کاهش یافته است، ولی در سال‌های پایانی جنگ ۸ ساله ایران و عراق، بار دیگر نسبت های طلاق و ازدواج به همدیگر نزدیک شده اند. در نهایت، از حدود سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ به بعد، روند نگران کننده ای در جهت افزایش نرخ طلاق و کاهش نرخ ازدواج صورت گرفته است.

نائینی، توسلی، حطیطه و بشیری (2012) بر اساس اطلاعات سرشماری سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۹۰ نشان دادند که نسبت طلاق همواره روندی افزایشی داشته و میزان خام طلاق که در سال ۱۳۷۵ برابر با ۶/۰ در هزار بوده در سال ۱۳۸۵ به ۳/۱ و در سال ۱۳۹۰ به ۹/۱ در هزار رسیده است. کردزنگنه (2008) با بررسی پویایی ازدواج و طلاق در ایران با تأکید بر سرشماری ۱۳۸۵ نشان داده است که نسبت طلاق به ازدواج اگرچه در طی ۶ دوره سرشماری دارای نوسان بوده و طلاق در ایران عمومیت نداشته است، ولی سیر صعودی طی کرده است .علیزاده (2006) با نگاهی مسئله گونه به افزایش طلاق در مقایسه با ازدواج در ایران طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۷۹ بر اساس شناسه‌های کمی خام طلاق و ازدواج نشان داده است که نسبت ازدواج به طلاق های واقع شده طی سال‌های مورد بررسی به ۹ رسیده است، یعنی در برابر هر یک فقره طلاق، ۹ فقره ازدواج ثبت شده است. حال آنکه این رقم در ادوار گذشته بین ۱۱ تا ۱۲ بوده است کرستانووا (2020) روندهای نسبت ازدواج و طلاق در کشور چک را طی ۳۰ سال از ۱۹۸۹ تا ۲۰۱۹ بررسی کرد. وی به این نتایج دست یافت که نسبتهای ازدواج، طلاق و ساختار جمعیت مرتبط با وضعیت زناشویی از سال ۱۹۸۹ به بعد به‌طور قابل توجهی تغییر کرده است به گونه ای که؛ فراوانی ازدواج و ازدواج های زودهنگام به وضعیتی تغییر یافته است که در آن، افراد ازدواج را به تعویق می اندازند و غالباً کمتر ازدواج میکنند، اکنون علاوه بر افزایش طلاق در مقایسه با سال ۱۹۸۹ ساختار آن نیز تغییر کرده است و تغییرات ازدواج و طلاق بر ساختار جمعیت از لحاظ زناشویی اثر گذاشته بهطوریکه جمعیت شاهد افزایش نسبت افراد مجرد و مطلقه و برعکس، کاهش سهم افراد متأهل شده است. ابالوس (2017) در تحقیقی با عنوان «طلاق و جدایی در فیلیپین: روندها و همبستگی‌ها» به بررسی وضعیت و علل طلاق در فیلیپین پرداخت که تنها کشور در جهان است (به جز واتیکان) که طلاق در آن قانونی نیست. داده‌های این تحقیق از یک مطالعه ملی در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۱۳ به دست آمده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد، تحصیلات و محل زندگی در دوران کودکی با جدایی زنان رابطه دارد، زنانی که سطح تحصیلاتشان بالا بوده است و تجربه زندگی در مناطق شهری داشته‌اند، به احتمال بیشتری دچار طلاق شده‌اند. نِت (2017) در مطالعه خود به ارزیابی شباهتها و تفاوتهای موجود میان الگوها، روندها و اختلافات میان پیمانهای زناشویی و غیرازدواجی در آمریکا و شماری از کشورهای اروپایی پرداخت. وی نتیجه گرفت که با توجه به تنوع بسیار گسترده پیمانهای زناشویی در جهان امروز، کار جمعیت شناسان بسیار پیچیده تر از سال‌های قبل است و با وجود این پیچیدگی ها، یکی از کارهای رضایت بخش آن است که به جمع آوری داده‌هایی بپردازیم که از طریق آن بتوان پویایی همه انواع پیمانها را بررسی و ارزیابی کرد. کیلوالد (2016)

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

در تحقیقی با عنوان «پول، کار و ثبات زناشویی: ارزیابی تغییرات جنسیتی تعیین کننده طلاق»، ۶۳۰۹ نفر را که ۱۶۴۸ نفر از آنان طلاقشان قطعی شده بود، با استفاده از داده‌های طولی ۱۹۶۸ تا ۲۰۱۳، در آمریکا مورد مطالعه قرار داد. سوالات اصلی این تحقیق عبارتند از: (۱) آیا ثبات زناشویی عمدتاً با دستاوردهای اقتصادی ازدواج و از طریق درآمدها و اشتغال همسران تبیین می‌شوند؟ و (۲) آیا عوامل تعیین ثبات زناشویی در طول زمان تغییر کرده‌اند؟ نتایج نشان می‌دهد برای ازدواج‌هایی که پس از سال ۱۹۷۵ شکل گرفت، عدم شغل‌های تمام وقت با خطر بیشتر طلاق همراه است، ولی اشتغال به مشاغل تمام وقت و درآمد مناسب احتمال طلاق را در بین این افراد کاهش می‌دهد. آماتو و بتی (2011) در تحقیقی با عنوان «آیا نسبت بیکاری بر نرخ طلاق تاثیر می‌گذارد؟ تجزیه‌وتحلیل داده‌های دولتی ۱۹۶۰–۲۰۰۵» داده‌های ۵۰ ایالت در کلمبیا از سال‌های ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۵ را مورد تحلیل قرار دادند که در این تحقیق دو دیدگاه متضاد را مورد بررسی قرار دادند دیدگاه استرس روانی- اجتماعی که معتقد به رابطه مثبت این دو متغیر است، درواقع اعتقاد دارد با افزایش نرخ بیکاری، نرخ طلاق نیز افزایش پیدا می‌کنند و دیدگاه هزینه طلاق که معتقد است با افزایش نرخ بیکاری، نرخ طلاق را کاهش می‌دهد. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد در حالی که تا سال‌های قبل از ۱۹۸۰ رابطه این دو متغیر از دیدگاه استرس روانی اجتماعی حمایت می‌کند، منتها از بعد از دهه ۱۹۸۰ نتایج دقیقا معکوس بوده و دیدگاه هزینه طلاق مورد تایید قرار می‌گیرد. هنگامی که نرخ بیکاری در یک کشور، زیاد است، زوج‌هایی که ممکن است در مورد انحلال زناشویی فکر کنند، از این اقدام اجتناب می‌کنند. برعکس، هنگامی که سطح بیکاری در یک کشورِ مشخص کم است، زوج‌ها موانع مالی کمتری را برای پایان دادن به ازدواج خود تجربه می‌کنند. استیونسن و والفرز (2007) در مطالعه‌ای به تغییرات و عوامل پشتیبان ازدواج و طلاق در آمریکا با مقایسه روندهای ۱۵۰ سال گذشته در بین گروهها و کشورهای جمعیتی پرداختند. آن‌ها نشان دادند؛ در حالیکه نسبتهای طلاق در ۱۵۰ سال گذشته افزایشی بوده ولی در ربع قرن اخیر کاهش یافته است. نسبت های ازدواج نیز در حال کاهش بوده، ولی اهمیت ازدواج در مقاطع مختلف چرخه زندگی تغییر کرده و حاکی از افزایش سن در اولین ازدواج، افزایش طلاق و بهدنبال آن نسبتهای بالای ازدواج مجدد و ترکیبی از افزایش طول عمر همراه با باروری خارج از ۳ کاهش شکاف سنی بین شوهران و زنان بوده است. آن‌ها با استناد به تغییرات دیگری همچون افزایش هم بستری ازدواج و عوامل پشتیبان این تغییرات، اذعان کردند که در مقایسه با سایر کشورها، ازدواج هنوز نقش اصلی را در زندگی آمریکایی بازی می‌کند. در پایان، متذکر این نکته شدهاند که در بررسی تغییرات اخیر در اشکال خانواده نیاز به ارزیابی مجدد نظریههای خانواده بوده و بحث کردهاند که در سیاستهای خانواده بایستی این واقعیتها را در نظر گرفت.

طیف وسیعی از تحقیقات در زمینه طلاق در ایران انجام‌شده است که این تحقیقات را می‌توان از چندین منظرِ مختلف با یکدیگر مقایسه کرد؛ به لحاظ جامعه شاخصی، تحقیقات داخل کشور از لحاظ جنسیت بیشتر در بین زنان و از لحاظ پراکندگی جغرافیایی بیشتر در مناطق شمال و شمال غرب کشور بوده است. این در حالی است که طلاق به‌عنوان یک آسیب اجتماعیِ شایع در اکثر مناطق کشور در سال‌های اخیر وجود داشته و گریبان‌گیر تمامی افراد جامعه است. به لحاظ محتوایی تحقیقات انجام‌شده در داخل کشور اکثرا به‌صورت پیمایشی و مقطعی است و کمتر تحقیقی با رویکرد روندپژوهی در کشور صورت گرفته است. اشاره به روندها بیشتر در گزارشات در سایت‌ها و برخی از سازمان‌ها بوده که بیشتر ناظر به تعداد طلاق است که کمتر متغیر رشد جمعیت و

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

تعداد ازدواج‌ها را کنترل کرده‌اند و گاهی با اشاره به واژه‌هایی مانند «سونامی طلاق» تصویری بزرگنمایی شده و غیر واقعی را عرضه داشته‌اند که ارائه روندهایِ طلاق در این زمینه می‌تواند تصویری واقعی را ارائه دهد. مهم‌ترین سوال پژوهش حاضر این است که تبیین طلاق با امارهای غیر واقعی چگونه سیاستگذاران را به اشتباه می اندازد و راه حل گریز از این اشتباهات اماری چیست؟

روش

روش این مطالعه تحلیل ثانویه داده های مرکز امار در حوزه طلاق در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ شمسی در استان فارس و شهرستان‌های آن است.

شیوه اجرای پژوهش

در پژوهش حاضر با ارجاع به شناسه‌های کمی سازمان ثبت‌احوال به‌عنوان مرجع اصلیِ ثبت وقایعِ حیاتی، شناسه‌های کمی ی مرتبط با طلاق و ازدواج جمع‌آوری و مورد تحلیل ثانویه قرار گرفته است. برپایه ماده ۱۰ قانون ثبت‌احوال کشور، رویدادهای حیاتی هر فرد (ولادت، ازدواج، طلاق، رجوع و بذل مدت، وفات) در اسناد ثبت کل وقایع به ثبت می‌رسد. ثبت ازدواج و طلاق حسب بند «د» ماده ۱ قانون ثبت‌احوال یکی از وظایف این سازمان است که شیوه اقدام آن در فصل پنجم قانون ثبت‌احوال تشریح شده است. بر پایه مادهٔ ۳۱ دارندگان دفاتر رسمی ازدواج و طلاق مکلفند وقایع ازدواج و طلاق و رجوع را که در دفاتر مربوط ثبت می‌کنند در شناسنامه زوجین نیز درج و امضا و مهر نمایند و حداکثر هر پانزده روز یک بار وقایع ازدواج و طلاق و رجوعی را که در دفاتر به ثبت می‌رسد روی نمونه‌های مربوط تهیه و به ثبت‌احوال محل تحویل و رسید دریافت دارند. بر پایه ماده ۳۳ کلیه وقایع ازدواج و طلاق یا وفات زوج یا زوجه و رجوع و بذل مدت و فسخ نکاح باید در اسناد ثبت کل وقایع ثبت شود؛ بنابراین ثبت‌احوال منبع اصلی شناسه ازدواج و طلاق در کشور محسوب می‌شود و شناسه‌های کمی ی منتشرشده توسط سازمان‌های دیگر قابل اعتنا نمی‌باشد. به منظور بررسی و اندازه گیری دقیق‌تر سطح و روند طلاق، شناسه نسبت تعدیل شده طلاق پیشنهاد و مورد استفاده قرار می‌گیرد. این شناسه از تقسیم تعداد طلاق‌ها در یک سال بر تعداد زنان متأهل در همان سال محاسبه می‌شود. درواقع بایستی نسبت طلاق‌های صورت گرفته به تعداد افرادی که در معرض طلاق می‌باشند مورد محاسبه قرار گیرند. آماتو معتقد است این روش نرخ طلاق را به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از جمعیت متأهل واقعی در نظر می‌گیرد، یعنی کسانی را که در معرض طلاق هستند، مورد بررسی قرار می‌دهد، از این رو مقایسه مناسبی است (Amato ، 2010). همچنین لازم به ذکر است محاسبه نرخ طلاق با این روش، در مقایسه طولی طلاق بزرگنمایی ندارد . با این توضیح محاسبه نرخ طلاق با فرمول زیر محاسبه شده است: Div = div/Pwm ×۱۰۰۰

در این فرمول طلاق بر جمعیت زنان دارای همسر در همان سال تقسیم خواهد شد و مبنای مقایسه هر ۱۰۰۰ زن متأهل خواهد بود. حال چالش دیگری مطرح است و آن محاسبه زنانِ در معرض طلاق در سال‌هایی است که سرشماری صورت نگرفته است. در تحقیق حاضر سرشماری سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ مبنا قرار گرفته است و جمعیت زنان در معرض طلاق بر اساس شناسه این سال‌ها محاسبه گردیده است. برای محاسبه این افراد نیز سه روش وجود دارد: روش پیش‌بینی جمعیت با رشد یکسان، روش محاسبه

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

از طریق شناسه طلاق و ازدواج سال‌های متفاوت و روش پیش‌بینی جمعیت درون‌یابی و برون‌یابی. در روش درون‌یابی و برون‌یابی، نرخ رشد جمعیت بین دو سال محاسبه می‌شود و بر مبنای آن نرخ رشد جمعیت در بین سال‌های مورد نظر محاسبه می‌گردد، در بین سال پایه و سال سرشماری نشده نیز از روش برون یابی استفاده می‌شود و بر این اساس جمعیت مورد نظر پیش‌بینی می‌شود. در پژوهش حاضر از روش درون‌یابی و برون‌یابی برای پیش بینی جمعیتِ در معرض طلاق استفاده شده است. بااین‌حال ذکر این نکته الزامی است که هیچ روشی در این زمینه بدون خطا نبوده و تلاش محققین در این زمینه برآورد دقیق ترین شناسه با کمترین نسبت خطا بوده است، ولی همچنان از خطا گریزی نیست. اماره ای مورد استفاده در این پژوهش استفاده از میانگین است.

یافته‌ها

پس از اخذ شناسه‌های کمی ی خام طلاق از سازمان ثبت‌احوال و به دست آوردن تعداد زنان در معرض طلاق، در نهایت نرخ طلاق برای سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ در استان فارس و شهرستان‌های آن مورد محاسبه قرار گرفت. برخی از این شهرستان‌ها به دلیل عدم وجود شناسه در برخی از سال‌ها از تحلیل کنار گذاشته شده‌اند و تنها شناسه متقن و موجود درباره هر شهرستان مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفته است. در جدول شماره ۱ شناسه مربوط به نرخ طلاق بر حسب هر هزار نفر جمعیتِ زنان دارای همسر (در معرض طلاق) مورد بررسی قرار گرفته است.

نمودار ۱ نیز شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل را نشان می‌دهد، بر این اساس در سال ۱۳۸۵ به‌طور میانگین در استان فارس به ازای هر ۱۰۰۰ زن متأهل ۳/۶۰ درصد طلاق روی‌داده است و این شناسه با روندی افزایشی تا سال ۱۳۹۳ به ۶/۳۷ طلاق به ازای هر هزار زن متأهل رسیده است. اگرچه در سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ شناسه کاهش‌یافته است، ولی این شناسه مجدداً در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ افزایش‌یافته است.

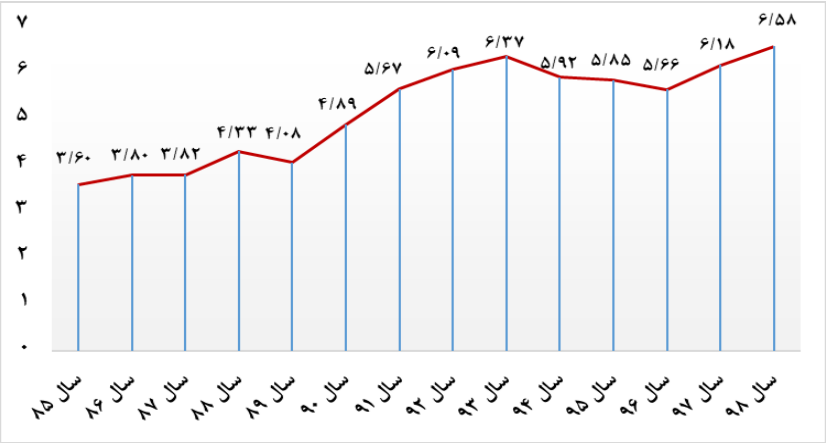

نمودار شماره (۱) شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در استان فارس (۱۳۸۵-۱۳۹۸)

در جدول شماره ۱ نیز شناسه طلاق سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۸ به ازای هر هزار زن متأهل در استان فارس محاسبه شده است. بر این اساس بالاترین میانگین طلاق در طول این سال‌ها مربوط به شهرستان‌های ارسنجان با میانگین (۱۱/۹۵) طلاق به ازای هر هزار

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

Family Pathology Journal

زن متأهل، آباده (۱۱/۴۸)، لامرد (۱۰/۹۳)، فسا (۱۰/۳۵) و داراب (۸/۶۲) است. در آخرین شناسه منتشرشده نیز که مربوط به سال ۱۳۹۸ است، لامرد با (۱۰/۴۲) طلاق به ازای هر هزار زن متأهل بالاترین شناسه را ثبت کرده و شهرستان‌های داراب، ارسنجان، فسا و خرم‌بید در رتبه‌های بعدی بوده‌اند.

جدول شماره ۱-شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در استان فارس (۱۳۸۵-۱۳۹۸)

استان	سال												
	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵
کل استان	۶/۵۸	۶/۱۸	۵/۶۶	۵/۸۵	۵/۹۲	۶/۳۷	۶/۰۹	۵/۶۷	۴/۸۹	۴/۰۸	۴/۳۳	۳/۸۲	۳/۸۰	۳/۶۰
آباده	۷/۹۳	۶/۹۲	۵/۹۹	۷/۲۰	۷/۷۸	۱۲/۷۷	۱۷/۴۹	۱۴/۳۴	۱۶/۶۱	۱۴/۷۸	۱۳/۳۱	۱۰/۲۴	۱۲/۲۲	۱۳/۲۱
ارسنجان	۹/۸۸	۱۰/۴۳	۱۱/۳۳	۱۴/۹۰	۱۶/۵۷	۱۸/۵۵	۱۸/۱۷	۱۵/۸۸	۱۳/۱۷	۹/۵۳	۱۲/۱۷	۸/۷۴	۶/۷۴	۱/۱۸
استهبان	۷/۵۳	۷/۷۸	۹/۸۷	۱۴/۹۶	۱۵/۶۳	۱۴/۵۴	۱۱/۴۹	۱/۲۰	۰/۰	۰/۰	۲/۴۷	۴/۵۴	۴/۷۵	۴/۷۲
اقلید	۵/۳۳	۵/۳۹	۴/۶۹	۴/۰۵	۳/۵۲	۱/۷۴	۰/۰	۰/۰۸	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
بوانات	۵/۳۸	۲/۴۳	۰/۰	۰/۱۴	۰/۰	۰/۰۸	۰/۱۵	۰/۲۴	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
پاسارگاد	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۲۵	۰/۵۰	۰/۱۲	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
جهرم	۶/۵۱	۶/۴۸	۶/۷۳	۷/۳۱	۵/۱۹	۶/۸۴	۷/۵۴	۶/۶۴	۵/۷۸	۵/۱۵	۳/۲۸	۰/۰	۲/۹۳	۴/۴۳
خرامه	۸/۶۹	۵/۸۷	۲/۲۵	۰/۰۷	۲/۵۸	۷/۶۸	۵/۹۰	۵/۱۸	۵/۲۳	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
خرم‌بید	۹/۰۷	۱۰/۰۰	۹/۲۲	۸/۵۷	۸/۵۷	۳/۶۹	۰/۰۷	۰/۰	۰/۰	۰/۲۴	۲/۵۵	۱/۹۷	۱/۷۸	۱/۰۲
خنج	۸/۰۶	۷/۷۳	۵/۶۰	۹/۶۷	۶/۱۰	۲/۱۵	۰/۱۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
داراب	۹/۹۹	۹/۶۰	۱۰/۸۷	۹/۳۷	۷/۹۶	۱۰/۹۵	۸/۹۳	۱۰/۹۵	۸/۶۶	۸/۴۶	۸/۷۸	۶/۴۰	۴/۳۴	۵/۴۴
رستم	۲/۹۵	۳/۷۱	۵/۶۹	۱۶/۷۰	۲۱/۸۱	۲۱/۲۸	۱۶/۷۲	۱/۱۵	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
زرین‌دشت	۸/۶۰	۸/۱۰	۹/۰۶	۸/۱۲	۷/۵۷	۸/۹۰	۷/۳۱	۶/۱۸	۵/۸۹	۴/۹۳	۶/۲۰	۸/۶۱	۱۰/۱۰	۱۲/۵۳
سپیدان	۴/۸۹	۵/۱۷	۴/۱۱	۳/۹۹	۳/۷۰	۳/۴۵	۳/۸۶	۷/۱۵	۳/۷۴	۴/۱۹	۴/۱۸	۲/۶۴	۲/۹۴	۳/۳۱
سروستان	۴/۶۴	۴/۱۸	۳/۵۱	۰/۱۰	۰/۰	۰/۴۱	۳/۱۱	۳/۴۶	۲/۸۵	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
شیراز	۸/۳۵	۸/۸۶	۹/۲۵	۷/۹۴	۷/۹۳	۹/۱۱	۱۰/۳۰	۶/۴۵	۸/۴۳	۹/۲۶	۹/۳۲	۷/۸۹	۷/۸۸	۶/۸۸
فراشبند	۴/۱۷	۴/۷۴	۳/۳۲	۰/۰۹	۰/۰	۰/۰	۰/۲۸	۰/۰۹	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
فسا	۹/۴۰	۸/۷۸	۹/۵۷	۸/۲۷	۷/۳۰	۹/۹۴	۱۰/۵۱	۱۳/۱۰	۱۳/۶۷	۱۳/۱۵	۱۲/۵۹	۱۱/۵۲	۹/۳۲	۷/۷۷
فیروزآباد	۷/۱۲	۵/۹۷	۶/۴۲	۹/۶۶	۸/۲۴	۹/۲۳	۹/۶۴	۹/۰۴	۹/۷۲	۸/۹۲	۹/۵۹	۷/۸۰	۸/۶۵	۷/۲۸
قیروکارزین	۸/۳۴	۷/۹۷	۶/۴۱	۰/۰۶	۰/۲۳	۰/۰۰	۰/۳۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
کازرون	۶/۱۱	۷/۳۱	۶/۸۶	۴/۷۹	۶/۶۸	۶/۶۱	۶/۷۴	۶/۷۵	۵/۸۴	۵/۷۷	۵/۱۰	۵/۳۷	۴/۶۵	۴/۵۹
کوار	۱/۸۲	۲/۰۰	۱/۳۳	۰/۰	۰/۳۲	۳/۲۰	۱/۱۹	۰/۳۷	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
گراش	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰۸	۰/۱۶	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
لارستان	۶/۵۳	۵/۳۴	۵/۷۸	۶/۹۸	۶/۹۲	۹/۷۲	۹/۶۱	۵/۸۱	۹/۱۸	۷/۷۵	۷/۱۶	۵/۸۸	۵/۴۶	۵/۴۱
لامرد	/۴۲ ۱۰	۹/۲۷	۹/۴۷	۱۴/۲۸	۱۳/۶۴	۹/۵۸	۱۲/۹۷	۱۳/۱۱	۱۳/۵۹	۹/۷۴	۹/۱۰	۸/۸۸	۹/۹۲	۹/۰۹
مرودشت	۷/۵۸	۷/۱۴	۸/۳۷	۷/۶۷	۸/۱۲	۷/۶۳	۷/۷۰	۷/۷۰	۵/۷۲	۵/۵۳	۶/۴۰	۷/۴۹	۷/۰۴	۶/۳۹
ممسنی	۷/۸۳	۶/۳۸	۵/۸۱	۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰	۰/۸۰	۴/۶۹	۷/۵۷	۵/۹۴	۵/۷۹	۴/۴۵	۴/۲۲	۳/۳۰
مهر	۵/۸۲	۴/۶۲	۴/۰۲	۴/۷۵	۵/۰۱	۶/۰۸	۵/۳۶	۵/۷۹	۶/۳۱	۵/۰۰	۵/۶۰	۳/۸۱	۳/۶۳	۴/۶۷
نی ریز	۸/۰۱	۷/۱۳	۶/۸۱	۰/۰۶	۰/۰	۰/۰۷	۰/۰	۰/۰۷	۰/۰	۰/۰	۱/۸۸	۴/۳۵	۳/۷۲	۳/۱۲

در نمودار ۲ تا ۵ به روند تغییراتِ ۱۳ ساله‌ی نسبت طلاق در چهار شهرستانِ ارسنجان، لامرد، فسا و داراب که نسبت بالایی از طلاق را در استان فارس تجربه کرده‌اند، پرداخته‌ایم. بر این اساس شهرستان ارسنجان از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۹۳ روندی افزایشی داشته و در سال ۱۳۹۵ شناسه ۱۸/۵۵ طلاق به ازای هر هزار زن متأهل را ثبت کرده است ولی در سال‌های اخیر روندی کاهشی را

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

دنبال کرده است و شناسه حاصله به نسبت سال ۱۳۹۵ به نصف رسیده است و بر اساس آخرین شناسه در سال ۱۳۹۸ نسبت طلاق در این شهرستان برابر با ۹/۸۸ بود است.

نمودار شماره ۲- شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در شهرستان ارسنجان (۱۳۸۵-۱۳۹۸)

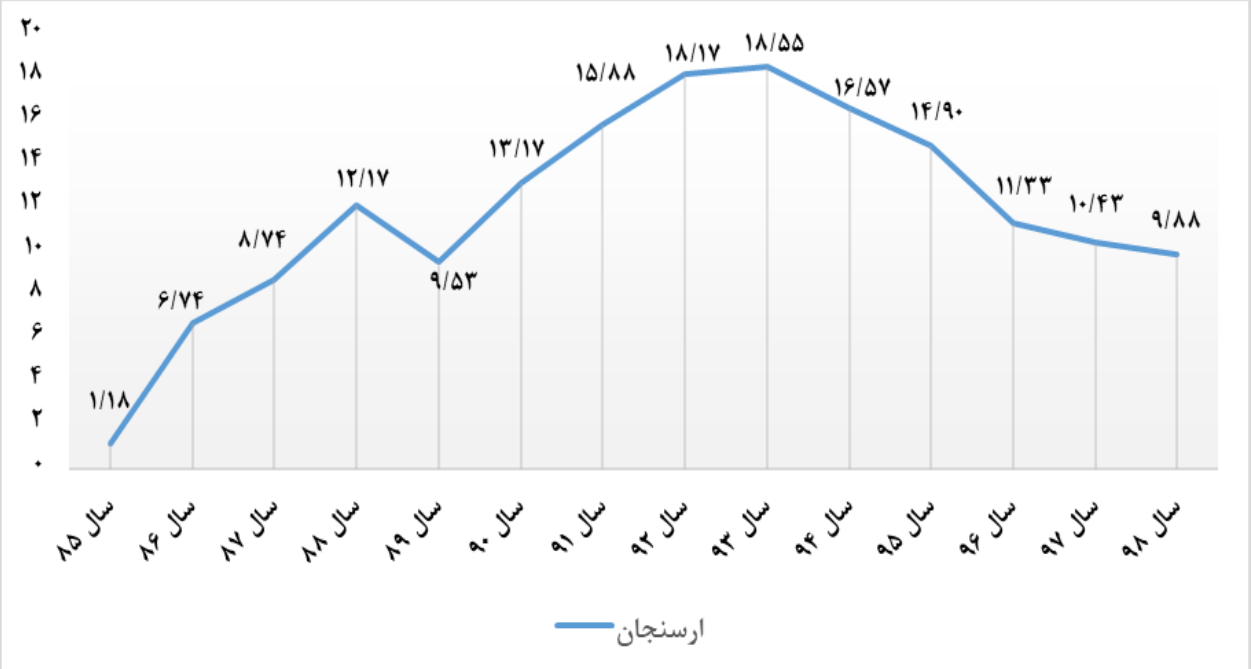

در شهرستان آباده ولی وضع به گونه‌ای دیگر است و اگرچه در اواخر دهه هشتاد روند افزایشی بوده، ولی در ابتدای دهه ۹۰ شناسه‌های کمی ی طلاق روندی کاهشی داشته است و این نسبت به ۵/۹۹ طلاق به ازای هر هزار زن متأهل رسیده است ولی در سال‌های ۹۷ و ۹۸ مجدداً روند رو به افزایش بوده و زنگ خطر را به صدا درآورده است.

در نمودار ۴ شهرستان فسا نمایش داده شده و در این شهرستان نیز اگرچه در نیمه دوم دهه ۸۰ روند رو به افزایش بوده ولی در سال‌های اولیه دهه ۹۰ روند کاهشی شد ولی در سال‌های اخیر مجدداً به کندی روندی افزایشی را شاهد بوده‌ایم به گونه ای که در سال ۱۳۹۸ شناسه ۹/۴۰ طلاق به ازای هر هزار زن متأهل به ثبت رسیده است.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

نمودار شماره ۳-شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در شهرستان آباده (۱۳۸۵-۱۳۹۸)

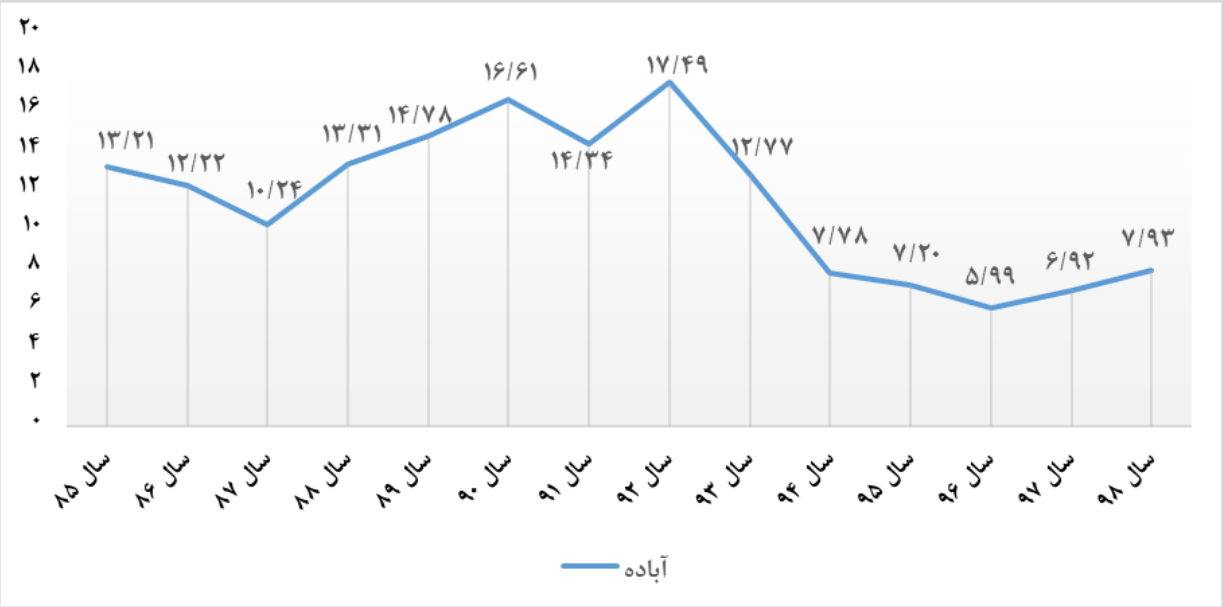

نمودار شماره ۴- شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در شهرستان فسا (۱۳۸۵-۱۳۹۸)

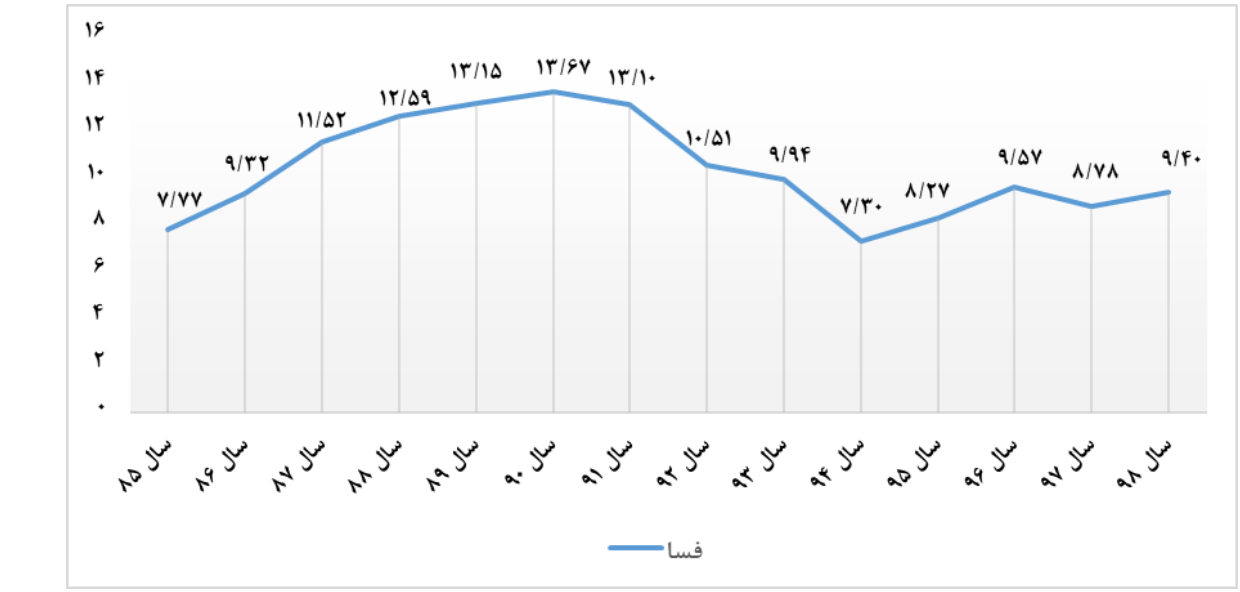

یکی دیگر از شهرستان‌هایی که نسبت بالایی از طلاق را به ثبت رسانده ولی دارای نوسان بسیار زیاد بوده، شهرستان لامرد است. شناسه طلاق در این شهرستان در سه سال پایانی یعنی ۱۳۹۶-۱۳۹۸ نسبت به دو سال قبل از آن کاهش‌یافته ولی از الگوی ثابتی برخوردار نبوده است. میانگین سال ۹۸ در این شهرستان نیز نسبت بالایی در مقایسه با سایر شهرستان‌ها به ثبت رسانده و از شهرستان‌های در اولویت جهت اقدامات مداخله‌ای است.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

نمودار شماره ۵- شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در شهرستان لامرد (۱۳۸۵-۱۳۹۸)

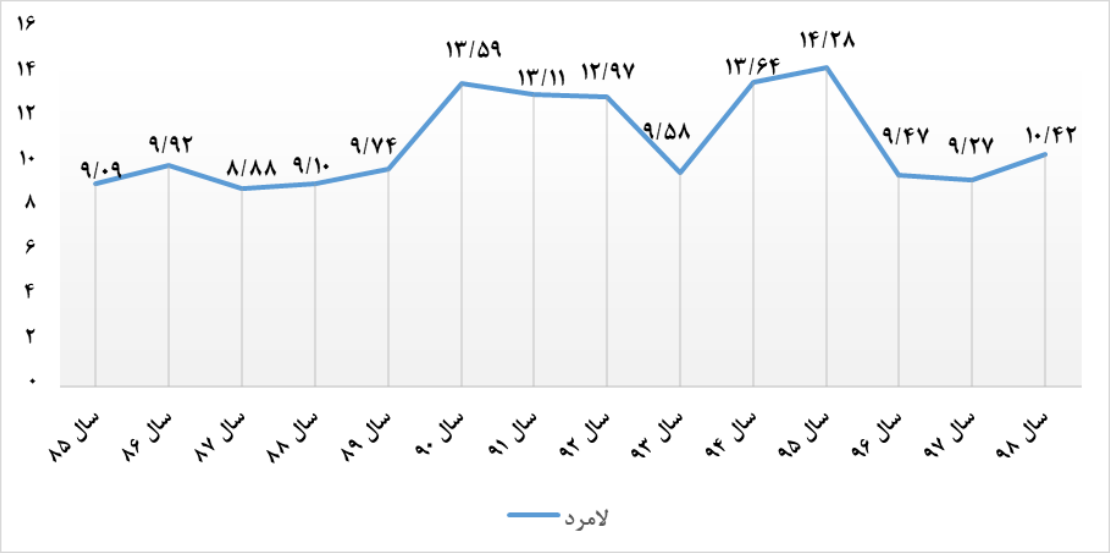

روند طلاق در شهرستان شیراز به‌عنوان مرکز استان نیز به‌طور اختصاصی مورد بررسی قرار گرفته است. روند نوسانات طلاق در شهرستان شیراز به‌صورت سینوسی بوده و در طی سال‌های مختلف با نوسانات مختلفی همراه بوده است. اگرچه در سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ روند طلاق در این شهرستان به‌صورت نزولی بوده است ولی در سال‌های ۱۳۹۲ با افزایش ناگهانی شناسه طلاق مواجه شده است و از هر هزار زن متأهل ۱۰ نفر طلاق گرفته‌اند. از سال‌های ۹۲ تا ۹۸ شناسه‌های کمی تفاوت معناداری نداشته و روند طلاق در این شهرستان به ثبات رسیده است.

نمودار شماره ۶- شناسه طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در شهرستان شیراز (۱۳۸۵-۱۳۹۸)

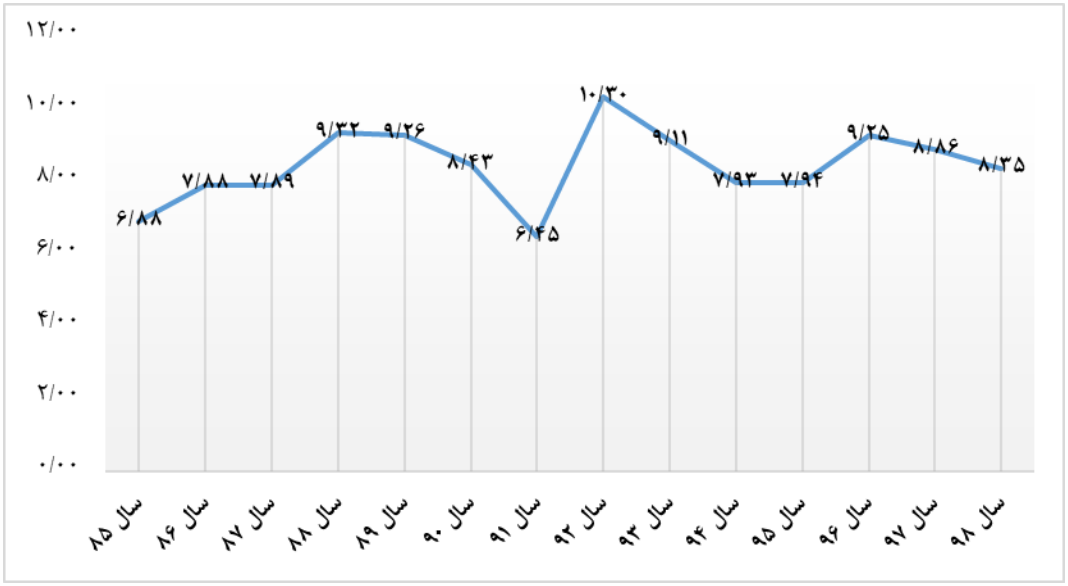

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

نتیجه‌گیری

طلاق زمانی که به یک آسیب اجتماعی تبدیل می‌شود، نخستین و اساسی‌ترین ضربه را به نهاد خانواده وارد آورده و زمینه را برای آسیب‌های اجتماعی دیگر از قبیل اعتیاد، خودکشی، بیماری‌های روحی و روانی و... فراهم می‌کند. لازم است به این مسئله نیز دقت کنیم که این رابطه به‌صورت متقابل و تعامل بین انواع آسیب‌های اجتماعی وجود دارد که افزایش یک آسیب زمینه‌ی افزایش آسیب‌های دیگر را فراهم می‌کند. برای درک اکنونی‌ات هر یک از آسیب‌های اجتماعی، نیاز است تا نگاهی «درزمانی یا تاریخی» به روندهای آن صورت گیرد. طلاق به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی به‌صورت کم‌وبیش به‌طور تاریخی در ایران و جهان وجود داشته و نکته مهم فهم نوسان‌های نسبت طلاق در بازه‌های تاریخی متفاوت است.

افزایش نسبت‌های طلاق از قابل‌رؤیت‌ترین ویژگی‌های تغییر خانواده در دهه‌های اخیر بوده است؛ و بسیاری آن را به‌مثابه یک نشانه اختلال اجتماعی و اخلاقی یا یک پتانسیل برای فروپاشی نهاد خانواده یاد می‌کنند. طلاق یکی از مهم‌ترین وقایع بزرگ زندگی است و می‌تواند یک استرس و تحول بزرگ برای بسیاری از افراد تبدیل شود. جای تعجب نیست که طلاق و بی‌ثباتی خانواده توجه گسترده‌ای را در میان دانشمندان علوم اجتماعی جلب کرده است. نهاد خانواده در دنیای کنونی، به‌طور گسترده‌ای طلاق را تجربه می‌کند. البته این بدان معنا نیست که خانواده در گذشته با این پدیده مواجه نبوده است، لیکن طلاق نیز مانند تمام پدیده‌های اجتماعی دیگر، تغییر ماهیت یافته است. طلاق می‌تواند به‌عنوان یک حادثه تجزیه‌وتحلیل شود وقتی‌که به‌عنوان تصمیم به ترک یک مشارکت و پایان دادن به ازدواج در نظر گرفته شود. بااین‌حال، طلاق اغلب یک فرایند طولانی از پایان دادن به رابطه است که می‌تواند شامل دلسردی از همسر، استرس، درگیری و حتی خشونت باشد و از این لحاظ یک رویداد چندوجهی است (آماتو، ۲۰۰۰). با توجه به وضعیت فعلی جمعیتی در ایران و اغلب استان‌های آن یعنی کاهش باروری و بالا رفتن سن ازدواج و از سویی افزایش نرخ طلاق، مطالعه و بررسی روند تغییرات طلاق از اهمیت مضاعفی برخوردار شده است. طلاق علاوه بر تضعیف بنیان خانواده در جامعه می‌تواند پیامدهای جمعیتی دیگری برای نمونه اثرگذاری بر نسبت باروری را نیز به دنبال داشته باشد.

چنانکه گفته شد بررسی شد، شناسه‌های کمی ی طلاق در استان فارس از اوایل دهه هشتاد رو به افزایش بوده است و این افزایش تا سال ۱۳۹۳ ادامه داشته است، درواقع نرخ طلاق به ازای هر هزار زن متأهل در سال ۱۳۸۵، ۳/۶۰ بوده و در سال ۱۳۹۳ به دو برابر یعنی ۶/۳۷ رسیده است. پس از اوج‌گیری این شناسه در سال ۱۳۹۳ در سال‌های ۹۴ تا ۹۶ شاهد کاهش شناسه طلاق در استان فارس بوده‌ایم، ولی مجدداً در سال ۹۷ و ۹۸ شناسه روندی افزایش داشته است. روند شناسه‌های کمی ی طلاق در همه شهرستان‌های استان فارس یکسان نبوده و شهرستان‌های ارسنجان، آباده، لامرد، فسا و داراب به‌طور میانگین در طول سال‌های بررسی‌شده شناسه طلاق بالاتری داشته‌اند. در آخرین شناسه منتشرشده نیز که مربوط به سال ۱۳۹۸ است، لامرد با (۱۰/۴۲) طلاق به ازای هر هزار زن متأهل بالاترین شناسه را ثبت کرده و شهرستان‌های داراب، ارسنجان، فسا و خرم‌بید در رتبه‌های بعدی بوده‌اند. نتایج این پژوهش در راستای پژوهش‌های گذشته نشان داد اگر با فرمول صحیح (طلاق تقسیم بر جمعیت زنان دارای همسر در همان سال تقسیم شود) نرخ طلاق بزرگ‌نمایی نمی‌شود و مانند آنچه معمولاً در رسانه‌ها بازتاب می‌یابد وضعیت بحرانی نیست.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

مطالعات فوق، ضمن بررسی روندهای آماری ازدواج و طلاق در ایران طی سال‌های گذشته، سعی کرده‌اند موازی با همان قرائت مسئله/بحران گونه از افزایش طلاق قرار گیرند و در مقایسه با وضعیت راکد بازار ازدواج، بیشتر طلاق را برجسته سازند. این پژوهش، بدون آنکه طلاق را در بستر جامعه ایرانی مسئله‌ای کم‌اهمیت جلوه دهد، با توجه به شرایط و تغییرات حاکم بر جامعه، تداوم و بلکه گسترش آن را عادی می‌داند در مقابل، تغییرات رخ‌داده در حوزه ازدواج همچون «رکود در آن» را مسئله‌ای جدی‌تر تلقی می‌کند.

همان‌طور که خانی در تحقیق خود (2022) گزارش کرده بود، سنجه‌های خام در بررسی وضعیت و روندهای طلاق دچار بزرگ‌نمائی هستند، اگرچه در طی دوره‌های سرشماری طلاق دارای نوسان بوده و در کل افزایشی است(Bahrani,2013) ولی طلاق در ایران عمومیت نداشته است. کرد (Alizade kordzangane,2008). نتایج این تحقیق با تحقیقات گذشته همسو بود. افزایش طلاق را بایستی در گسترده تغییرات گسترده فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسیِ جامعه فهم کرد. در سال‌های اخیر رشد و گسترش فردگرایی به‌عنوان یکی از شناسه‌های کمی ی عمده نظام سرمایه‌داری و شکل متأخر آن یعنی نئولیبرالیسم، تغییرات گسترده‌ای را در حوزه خانواده رقم‌زده است. سبکِ زندگیِ سوژه نئولیبرال وضعیتی را به وجود آورده که افراد در آن فردگرایی را اولویت داده و تنها بر اساس سود و منفعت خویش تصمیمات مهم زندگی را اخذ می‌کنند. این دسته از افراد خانواده را به‌مثابه یک بنگاه معاملاتی دیده و چنانچه سود و منفعتِ شخصی فرد تامین نشود، به سرعت تصمیم به فروپاشی آن خواهند گرفت. افزایش طلاق در سال‌های اولیه زندگی نیز گویایِ سرعت زدگی در زندگی مدرن است، افراد در زندگی مدرن نقش خود را بر اساس منفعت خود تعیین می‌کنند و چنانچه با سرعت به خواسته خود دست نیابند، از نقش خود (زن یا شوهر) دست می‌کشند.

علاوه بر این افراد در زندگیِ مدرن با افزایش روحیه مادی‌گرایی و هزینه و فایده کردنِ حداکثری به اشکال جدیدی از زیستِ زناشویی چون هم‌باشی و هم‌خانگی روی آورده‌اند که چارچوبِ خانواده را متزلزل ساخته است و این تحولات و آزادسازی روابط جنسی با خود پدیده‌ها و مخاطرات اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی به همراه داشته است.

حال در استان فارس با توجه به اینکه در آخرین پیمایشِ ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان ارزش‌های خانوادگی کاهش‌یافته و فردگرایی و سکولاریسم رو به افزایش بوده است، به نوعی معایبِ این تحولات در حوزه خانواده نمایان شده است و رشد و گسترش طلاق را منجر شده است. البته وضعیت اقتصادی و از دست رفتن بخش زیادی از مشاغل و ازدیاد بیکاری در استان و به‌ویژه در شهرستان‌های اولویت‌دار نیز بر روندهای طلاق در سال‌های اخیر تاثیر بسزایی داشته است که نیازمند پژوهش‌های مجزا است.

پیشنهادات

در سال‌های اخیر تحقیقات بسیاری در مورد طلاق در کشور صورت گرفته است که با توسل به نتایج این تحقیقات و پیوند آنان با تحقیق حاضر می‌توان به پیشنهاداتی اجرایی برای کاهش طلاق دست یافت، ازجمله اصلی‌ترین پیشنهادات در این زمینه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

ایجاد مراکز مشاوره ازدواج و خانواده با هزینه پائین: تصورات خیال‌پردازانه‌ی افراد از زندگی مشترک قبل از ازدواج و تصورات مثبت آن‌ها از طلاق بعد از ازدواج یکی از دلایل اساسی طلاق بر اساس تحقیقات انجام‌شده است. دایر کردن مراکز مشاوره ازدواج و خانواده و مشارکت فعال‌ترِ بهزیستی به‌عنوان نهادی که پس از طلاق عهده‌دار مسئولین زنان و کودکان بی‌سرپرست خواهد شد، می‌تواند در این

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

زمینه موثر واقع شود. شهرستان‌های پر خطر در این زمینه شناسایی شده‌اند و ایجاد مراکز مشاوره و برگزاری کارگاه‌های مختلف در این شهرستان‌ها می‌توان زمینه‌های بروز طلاق را تا حد زیادی کاهش دهد.

کاستن از دخالت اطرافیان و دخیل کردن مشاوران مجرب برای زوجینِ دچار مشکل: یکی دیگر از نتایجی که با مرور ادبیات این حوزه به دست آمده، تاثیر دخالت اطرافیان بر طلاق زوجین بوده است، به گونه‌ای که پس از مدتی زوجین به این نتیجه رسیده‌اند که اگر دخالت اطرافیان در زندگی آنان کمتر بود، مشکلات زوجین نیز کاهش می‌یابد. این در حالی است که در مشاوره‌های قبل و بعد از ازدواج معمولاً تمرکز بیشتری بر مشاوره‌ی زوجین قرار می‌گیرد، در حالی که می‌توان برای والدینِ افرادِ متقاضی طلاق نیز کلاس‌های مشاوره در نظر گرفت و دخالتِ آن‌ها در زندگی زوجین را به نحو موثری مدیریت کرد. یکی از فضاهایی که این فرصت را در اختیار مشاوران قرار می‌دهد، طرح بهار نکوست که هم اکنون در شهر شیراز و برخی دیگر از شهرستان‌ها در حال اجراست. در این طرح می‌توان بعد از آزمایش خون با همکاری نهادهای مختلف هماهنگی‌های لازم، جلسات با والدین نیز برگزار شود و مشاوره‌های لازم در این زمینه به آن‌ها داده شود.

آموزش مهارت‌های زندگی: عدم داشتن مهارت‌های زندگی یکی از اصلی‌ترین دلیل طلاق در کشور بوده است و زوجین به محض مواجهه با اولین چالش‌های زندگی مشترک اقدام به طلاق می‌کنند، درواقع پاک کردن صورت مسئله اصلی‌ترین راهکار آنان است، این در حالی است که جای خالی دروسی که مهارت‌های زندگی و به خصوص در زمینه زندگی زناشویی افزایش دهد، حس می‌شود. بر همین اساس ضرورت آموزش دروسی در زمینه آسیب‌های اجتماعیِ طلاق در لیست دروس عمومی دانشگاه‌ها ضروری به نظر می‌رسد.

مدیریت زنان سرپرست خانوار: طلاق به‌عنوان یک عمل قانونی در شرایط عادی در جامعه وجود خواهد داشت و طلاق زمانی به‌عنوان یک مسئله بغرنج ظهور و بروز پیدا می‌کند که آسیب‌های پس از آن خودنمایی می‌کند. مشکلاتی مانند عدم پذیرش مجدد زنان در خانواده، عدم داشتن درآمد و استقلال، شکل‌گیری خانواده‌های زن سرپرست و ... ازجمله تبعات طلاق است که نیاز به برنامه‌ریزی و مدیریت دارد. نگاه‌های کوتاه مدت ازجمله اعطای بسته‌های حمایتی تنها به‌صورت یک داروی مسکن عمل کرده ولی با برنامه‌ریزی بلند مدت می‌توان از پتانسیل زنان سرپرست خانوار برای راه‌اندازی کسب و کارهای نوپا کمک گرفت که به نحوی به حل چالش‌های دیگر نیز کمک خواهد کرد.

اخلاق پژوهش

داده ها بدون دخل و تصرف و کاملا دقیق گزارش شده است.

منابع مالی

این مطالعه با هزینه اندیشگاه مطالعات فلسفه و سبک زندگی انجام گرفته است.

دسترسی به مواد و داده‌ها

داده های خام پژوهش از مرکز ثبت‌احوال گرفته شده است.

رضایت برای انتشار

نویسندگان برای انتشار این مقاله رضایت کامل دارند.

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

تصریح درباره تعارض منافع

این پژوهش با منافع شخص یا سازمانی منافات ندارد.

سپاسگزاری

از همکاران اندیشگاه که در این پژوهش ما راه یاری دادند تشکر میکنیم.

References

Abalos, J. B. (2017). Divorce and separation in the Philippines: Trends and correlates. *Demographic Research*, *36*(15,15-48. https://www.demographic-research.org/articles/volume/36/50/

Aghajanian, A., & Thompson, V. (2013). Recent divorce trend in Iran. *Journal of Divorce & Remarriage,* 54(2), 112-125. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10502556.2012.752687

Alizadeh, M. (2006). Investigating the trend of marriage and divorce statistics registered in the country from 2000to 2005. *Journal of Population*, 14 https://www.magiran.com/p467139

Amato, P. R. (2010). Interpreting divorce rates, marriage rates, and data on the percentage of children with single parents. *National Healthy Marriage Resource Center*.1-6.https://www.healthymarriageinfo.org/wp content/uploads/12/2017/Interpreting-Divorce-Rat.pdf

Amato, P. R., & Beattie, B. (2011). Does the unemployment rate affect the divorce rate? An analysis of state data 1960–2005. *Social Science Research*, 40(3), 705-715. https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2010.12.012

Bahrani, M. (2013). Analysis of marriage and divorce statistics of Iranian couples during the last five decades. *Journal of Population*, 20(85), 56-43. https://www.magiran.com/p1458063

Bani Hashemi, Fariba Sadat, Alimandgari, Meliha and Gholamifesharaki, Mohammad (2023). Demographic, economic and social factors related to the situation of unmarried people due to divorce in Iran: a two-level model. *Journal of Continuity and Social Change,* 2(1).199-22420.1001.1.27833259.1402.2.1.13.7

Bennett, N. G. (2017). A reflection on the changing dynamics of union formation and dissolution. *Demographic Research*, 36(12), 371-390. https://doi.org/10.4054/DemRes.2017.36.12

Chalongar, E.; Malmir, M. (2016). Investigating the relationship between divorce status and parental addiction with juvenile delinquency, *Law Studies Quarterly*, second volume, seventeenth issue, pp. .142-129. https://civilica.com/doc/807203/

Civil Registry Organization of Fars Province. (2016). Registration of Vital Events, Frequency of Divorce Indices, https://www.sabteahval.ir/fars

Fazli, M. (2015). The concept of malignant problems. Strategic Studies of Public Policy, No. 6, Volume 21, 11-12. https://sspp.iranjournals.ir/article_25016.html

Hezarjaribi, J., Entezari, A., & Niyyati, M. (2017). Divorce trends in Iran between 2004-2013. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 1108-1122. http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i4.1133

Kazemian, S., and Ismaili, M. (2011). The effectiveness of self-differentiation training on the reduction of divorce families. *Research in Psychological Health*, 6(4), 59-53. http://dorl.net/dor/20.1001.1.20080166.1391.6.4.5.8

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]

Khani, S. (2023). Increase in divorce or stagnation of marriage? A reflection on the evolution of marriage and divorce indicators in Iran during the last 15years. *Social Continuity and Change*, 2(1), .43-25. https://doi.org/10.22034/jscc.2023.19288.1053

Killewald, A. (2016). Money, work, and marital stability: Assessing change in the gendered determinants of divorce. *American Sociological Review*, *81*(4), 696-719. https://doi.org/10.1177/00031224166553

Křesťanová, J. (2020). Trends in marriage and divorce rate in the past 30 years (1989-2019). *Journal of* Demografie, 62(4), 253-267. https://ourworldindata.org/marriages-and-divorces

Kurdzanganeh, J. (2008). Investigating the dynamics of marriage and divorce in Iran with emphasis on the census of 2005. *Cultural Engineering Monthly*, 10-23, (21) https://civilica.com/doc/1267632/

Nayini, E., Tvasoli, A., Hatita, M., and Bashiri, Y. (2012). *Investigating the marital status of the country's population in the censuses Population and Housing Statistics 2006and 2011.* Research Institute of Statistics, Research Group of Technical Designs and Statistical Methods. Tehran: Iran StatisticsCenter https://amar.srtc.ac.ir/article-1-91-fa.pdf

Palmarsdottir, H. (2015). *Parental divorce, family conflict and adolescent depression and anxiety* (Doctoral dissertation). https://www.semanticscholar.org/paper/Parental-Divorce%2C-Family-Conflict-and-Adolescent-P%C3%A1lmarsd%C3%B3ttir/788725ec989ac17a74343faf24e2f7a6411ffe23

Parvin, S., Maryam D., Fariborz M. (2012). Sociological factors effective in emotional divorce among Tehrani families, *Strategic Studies of Women, Volume* 14, Number 56, .15-119. https://dorl.net/dor/20.1001.1.20082827.1391.14.56.4.0

Ritzer, George. (2014). *Sociological theories in the contemporary era, 20th edition: translated by Mohsen Talasi*, Tehran: Scientific Publication. https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/sociological-theory-in-the-contemporary-era/book237186

Shahni Yilagh, M.; Alipour, S.; Payandan, T.; Behrouzi, N. (2009). Comparison of resilience, general health, aggression and academic performance of female high school students from divorced and normal families in Ahvaz with the control of socio-economic status, *Applied Counseling Quarterly*,1(1),.104-79. https://www.magiran.com/p1851949

Stevenson, B., & Wolfers, J. (2007). *Marriage and divorce: Changes and their driving forces*, IZA. https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.21.2.27

[Downloaded from fpcej.ir on 2026-11-06]